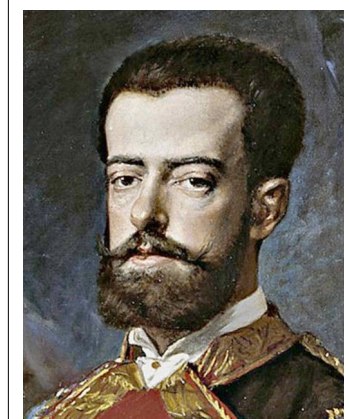

De Eerste Spaanse Republiek ontstond tijdens de zogeheten revolutionaire jaren (het *Sexenio Revolucionario*) die begonnen na de opstand *La Gloriosa* in september 1868. Koningin Isabel II, die het had verbruid bij alle politieke partijen door haar bemoeizucht met de dagelijkse politiek en haar promiscue gedrag, werd uit haar macht ontzet en ging in ballingschap. Na de verkiezingen begin 1869 zette de gematigd liberale regering zich aan de formulering van een nieuwe grondwet. Belangrijkste onderwerpen waren de erkenning van de nationale soevereiniteit en de vastlegging van burgerrechten. Dit laatste kwam tot uiting in de bepaling dat Spanjaarden en ook vreemdelingen die een ander geloof dan het rooms-katholicisme aanhingen, daartoe het volste recht hadden, mits de uitoefening ervan niet in strijd was met de goede zeden. Omdat het bestaan van de monarchie niet ter discussie stond, ging eerste minister Juan Prim op zoek naar een nieuwe koning. De keuze viel op Amadeo di Savoia ofwel Amadeo I de España. Vanuit haar ballingsoord liet Isabel II een scherp protest horen tegen het schenden van de rechten die de Borbóns hadden op de troon.

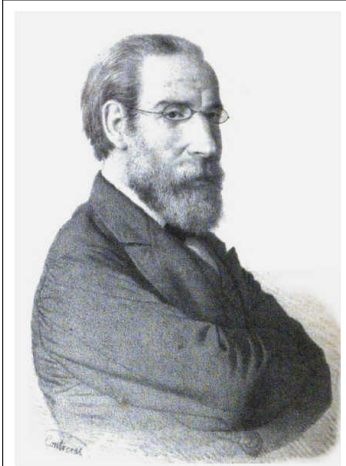

Amadeo I
1845-1890

Amadeo wachtte een lauwe ontvangst in Spanje waar intussen het volk diverse opstanden had ontketend, teleurgesteld als het was door het niet inlossen door de regering van beloftes zoals de beëindiging van de belastingen op verbruiksgoederen (de *consumos*) en het afschaffen van het gehate systeem van rekrutering voor het leger, de zogeheten *quintas*, een vorm van loting onder mannen die de meerderjarige leeftijd hadden bereikt en omdat de mogelijkheid bestond de dienstplicht af te kopen, draaiden de armen altijd op voor de landsverdediging. Tijdens het regime van Prim kwam het federalisme op in Spanje dat autonomie op alle bestuurlijk niveaus bepleitte en de stichting van een federale staat voor ogen stond naar Amerikaans voorbeeld. Na de geslaagde moordaanslag op Prim in 1870 volgde een zeer instabiele periode omdat de twee belangrijke politieke leiders, de conservatieve Práxedes Sagasta en de radicale Manuel Ruiz Zorrilla, tot weinig of geen compromissen bereid bleken.

De ontstane democratische monarchie beheerst door de Spaanse gegoede middenklassen die zich vervreemd hadden van de arme bevolking was geen succes. Stabiliteit en een breed draagvlak onder de bevolking waren nodig vanwege de toenemende agressiviteit van de carlisten, de opkomst van de alfonsinos, een beweging die prins Alfonso - de zoon van Isabel II - steunde als troonpretendent en vooral ook vanwege de toenemende kracht van de socialistische beweging. Koning Amadeo, die niet toegaf aan de wens van de geharnaste Spaanse monarchisten om de macht te grijpen, trad op 11 februari 1873 af en verliet het land. De Eerste Republiek werd uitgeroepen waarmee ruimte kwam voor andere denkbeelden. De omwenteling omvatte drie wezenlijke elementen: het inwisselen van de monarchie voor een republiek, het inruilen van een confessionele staat voor een neutrale en de keuze voor een staat met een decentraal karakter. Daarnaast speelde sociale beweging een belangrijke rol. Geestelijk vader van dit nieuwe staatsconcept was de federalist Francisco Pi y Margall, die eind 1873 de macht in handen kreeg.

Rond die tijd woedde de in 1872 begonnen Tweede Carlistenoorlog in alle hevigheid. De carlisten – onder aanvoering van troonpretendent Carlos VII – wisten grote delen van Noord-Spanje te veroveren en stichtten daar zelfs een alternatieve staat, gebaseerd op oeroude feodale opvattingen. Deze oorlog eindigde pas in 1876. In het zuiden werd Pi y Margall geconfronteerd met de zogeheten kantonnale opstanden die hem in een lastig parket brachten. Hoewel hij een federalist was in hart en nieren, verafschuwde hij bewegingen die van onderop met geweld het staatsbestel wilden veranderen. Zijn in de ogen van conservatieven te milde houding jegens het kantonnalisme leidde tot een gedwongen aftreden, waarna de conservatieve Nicolás Salmerón hardhandig afrekende met de opstandelingen. Cartagena was de laatste stad die zich overgaf in 1874, nadat het door bombardementen vrijwel met de grond gelijk was gemaakt.

Francisco Pi y Margall
1824-1901

Een kwestie die tijdens het bestaan van de Eerste Republiek op de achtergrond speelde was de opkomende bevrijdingsbeweging op Cuba en Puerto Rico die in 1868 leidde tot onafhankelijkheidsverklaringen in de beide kolonies. Op Cuba begon een verzetsoorlog die tien jaar zou duren en eindigde met de erkenning van het eiland als provincie van Spanje, bevrijding van slaven en uitbreiding van burgerrechten.

De debatten in de Cortes over een nieuwe grondwet begonnen in 1873. Het concept ervoor was voorbereid door een commissie onder voorzitterschap van Emilio Castelar. Uitgangspunt was de eenheidsstaat, de *Nación Española*, waarin zeventien afzonderlijke staten zouden bestaan (het begrip kanton was zorgvuldig vermeden): dertien op het Iberisch schiereiland, twee eilandstaten (Balearen en de Canarische eilanden) en twee Amerikaanse staten (Cuba en Puerto Rico). De overige Spaanse gebiedsdelen zoals de Filippijnen bleven voorlopig buiten dit systeem. Er werden drie bestuurlijke niveaus onderscheiden. Het nationale niveau van de federale staat, het regionale niveau van de staten en dat van de gemeenten. De twee lagere niveaus kenden een eigen soevereiniteit of autonomie die echter begrensd werd door de competenties en rechten van het niveau erboven. Die autonomie van de lagere niveaus was ruim. Zo konden staten hun eigen grondwet formuleren, mits deze niet conflicteerde met de nationale grondwet. De gemeenten genoten volledige administratieve en economische zelfstandigheid.

Castelar, die in september 1873 tot president was benoemd, kon zijn conservatieve opposanten niet overtuigen van het belang van zijn voorstellen. Hij moest het veld ruimen toen militairen een staatsgreep pleegden en de macht in handen legden van conservatieve bestuurders die echter niet in staat bleken om stabiliteit te creëren. Het was de monarchist Antonio Cánovas del Castillo die ingreep en de in Londen verblijvende zoon van Isabel II, de jonge prins Alfonso, bewoog tot ondertekening van het manifest van Sandhurst dat een door Cánovas ontwikkelde blauwdruk inhield voor de vestiging van een constitutionele monarchie van rooms-katholieke snit. Na publicatie van dit manifest in Spanje organiseerden militairen eind 1874 een opstand onder uitroepen van Alfonso XII als koning. De Eerste Republiek was ten einde gekomen en Cánovas del Castillo begon aan de restauratie van de monarchie.